

Een onmisbaar saai oudejaarsspel

30.12.9

Geertruida Cornelia van den Briel-Frank weet al een jaar lang hoe haar oudejaarsavond eruit zal zien. Die zal namelijk net zo verlopen als alle andere oudejaarsavonden die ze in haar inmiddels 82-jarige bestaan meemaakte. Want haar familie speelt al meer dan honderd jaar op de laatste avond van het jaar hetzelfde spel. Het Schimmelspel wordt het genoemd en behalve regels voor hoe dat spel gespeeld moet worden zijn er ook dwingende voorschriften voor wat erbij moet worden gegeten. Al meer dan een eeuw wordt bij de eerste ronde van het spel thee met appelflappen en Droste-flikken geserveerd. Bij de tweede ronde komt er warme wijn op tafel met kaassoetsjes. Het souper na de jaarwisseling bestaat traditioneel uit oesters, consommé, casinobrood met gebraden gehakt, haringsalade en MacMahon-taart.

„Het spel zelf is eigenlijk reuze saai, maar ik zou niet zonder kunnen. Ik heb het één keer gemist en dat was een vreselijke avond”, zegt Van den Briel met afschuw. Maar al is het misschien saai, bijzonder is het spel wel. De overlevering wil dat het in 1830 door Sara DelBaere-van Vlaenderen (1786-1869) is meegenomen toen zij met haar kinderen van Gent naar Vlissingen reisde, op de vlucht voor de opstandelingen die de onafhankelijkheid van België eisten. Het spel zou zij hebben gekocht om haar drie kinderen onderweg zoet te houden. Maar dat is niet erg waarschijnlijk, want in zo'n hobbelend koetsje zouden de kleine dobbelsteentjes die bij het spel horen onmiddellijk zoek zijn geraakt, meent Van den Briel.

Hoe dat ook zij, het spel is gaandeweg kennelijk tot oudejaarsspel van de familie geworden. Sinds 1895 worden er notulen van het verloop van de avond bijgehouden en in het eerste verslag wordt gemeld

De kaart met de schimmel uit het Schimmelspel

dat men zoals gewoonlijk weer bijeenkwam om het spel te spelen. Het eeuwfeest van die notulering maakt dat de oudejaarsavond van Van den Briel dit jaar toch een tikje anders dan anders zal zijn.

Het Schimmelspel wordt gespeeld met een aantal kaarten, vijftien minuscule dobbelsteentjes en speelgeld in de vorm van fiches. Op de kaarten staan een schimmel — die kaart paard noemen is een vreselijke zonde —, een kasteel — dat we huis noemen — en verschillende andere voorstellingen. Bij de eerste ronde worden die kaarten bij opbod verkocht aan de deelnemers. Iedere kaart geeft bij bepaalde combinaties van de dobbelsteentjes recht op geld van de bank.

Aanvankelijk mag het huis niet meedoen, maar op zeker moment wel, waarbij het betaald wordt door de andere deelnemers. Het spel eindigt als het huis uitgegoot wordt. De deelnemers tellen dan hun geld,

waarna een tweede spel volgt.

Vele naspeuringen ten spijt, werd nimmer een vergelijkbaar spel aangetroffen. Op een aantal van de kaarten na is het spel nog origineel en daarom wordt het in een kluis bewaard, samen met de notulen. Om te voorkomen dat er ooit problemen zouden ontstaan over het bezit van het spel, werd in 1977 zelfs een Stichting Het Schimmelspel in het leven geroepen. De moderne samenlevingsvormen maken het namelijk nog wel eens moeilijk te bepalen wie tot de familie behoort, iets wat ook van belang is bij de vraag wie er mee mag doen. In het verleden waren dat alleen de directe nakomelingen van de familie DelBaere boven de 12 jaar oud, aange trouwde familieleden en officieel verloofden. Van den Briel: Pas nog zei een neef dat drie jaar hokken nu ook recht geeft op deelname.

Het Schimmelspel heeft volgens

Sara DelBaere-van Vlaenderen

Van den Briel zeker bijgedragen tot het in stand houden van de goede betrekkingen binnen de familie. Een beetje heisa geeft het altijd wel, zegt Van den Briel, bijvoorbeeld als een vermetel familielid aankondigt liever te gaan skiën, dan het Schimmelspel te spelen. Maar het is niet per se de jongste generatie die minder belangstelling toont. De jongeren zijn enthousiaster dan we ooit hadden gedacht, constateert Van den Briel tevreden. Omdat de familie in de loop der jaren nogal is uitgedijd, is er enkele jaren geleden een nieuwe, tweede versie van het spel gemaakt. Sindsdien wordt het Schimmelspel dus op twee plaatsen tegelijk gespeeld. Ter gelegenheid van de honderdjarige notulen zullen dit jaar beide spelen echter op dezelfde plaats worden gespeeld. Maar verder zal alles net zo zijn als honderd jaar geleden.

BAS VAN LIER